

عین - کوثر

مبلغان را مطبوع افتند.

■ آیات

۱- دعوت به خدا نه به خود

«یا ایها النبی انا ارسلناک شاهدا و مبشرا و نذیرا و داعیا الی اللہ باذنه و سراجا منیرا»^۱

«ای پیامبر! ما تو را گواه و مزده آور و هشدار دهنده و به فرمان خدا فرا خواننده به سوی او و چراغی روشنگر فرستادیم.»

۲- تبلیغ روشنگرانه

«... وما علی الرسول الا البلاغ المبین»^۲

«... بر فرستاده (خدا) جز تبلیغ آشکار [مأموریتی] نیست.»

همان گونه که در شماره های پیشین

گفته شد، «چلچراغ تبلیغ» مجموعه ای است متنوع، نو، جذاب و آموزنده و در بردارنده ۴۰ آیه، ۴۰ حدیث، ۴۰ رهنمود از حضرت امام خمینی علیه السلام، ۴۰ رهنمود از مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای - مد ظله العالی - ۴۰ رهنمود از بزرگان دین و دانش، ۴۰ نکته آموزشی، ۴۰ شعر و سروده و ۴۰ کتاب در زمینه آموزه های تبلیغی

گفتنی است در هر مقاله، برای هر یک از عنوان های هشت گانه پیشین، پنج نمونه ذکر می شود که مجموعاً ۴۰ نمونه خواهد شد. امید است صاحب نظران را مقبول و

«رَبِّ فِتْنَةَ اِثَارَهَا قَوْلٌ»^۷ چه بسا فتنه‌ای که سخنی آن را برانگیخته باشد.

۸- پرهیز از سخنان جنگ برانگیز!
امام، علی علیه السلام:

«رَبِّ حَرْبٍ جَنِيَتْ مِنْ لَفْظَةٍ»^۸ چه بسا جنگی که از گفتن یک سخن پدید می‌آید.

۹- سخن خسته کننده نگوی!
امام، علی علیه السلام:

«رَبِّ كَلَامٍ كَلَامٌ»^۹ چه بسا سخنانی که بسیار خسته کننده‌اند.

۱۰- سخن بیهوده نگوییم
امام، امیرمؤمنان، علی علیه السلام:

«رَبِّ لَفْوٍ يَجْلِبُ شَرًّا»^{۱۰} چه بسا سخن بیهوده‌ای که شری به بار آورد.

▣ رهنمودهای امام خمینی رحمته الله علیه

۱۱- مجالس تبلیغ از محرم است.
مجالس تبلیغ ما هم از محرم است. از این قتل سید الشهداست و شهادت اوست.^{۱۱}

۱۲- تبیین قیام عاشورا در تبلیغ

«تکلیف همه روحانیون، چه خطبایی که منبر تشریف می‌برند یا ائمه جمعه، جماعت و هرکس که با مردم سر و کار دارد و با آنها صحبت می‌کند، این است که وضعیّت قیام حضرت سیدالشهدا علیه السلام را به مردم درست بفهمانند که قیام برای چی بود، چه بود و با چه عده‌ای قیام شد و با

۳- روش‌های تبلیغ

«ادع الی سبیل ربک بالحکمة و الموعظة الحسنة و جادلهم بالتی هی احسن...»^۳

«ای پیامبر! مردم را با حکمت و اندرز نیکو به راه پروردگارت فراخوان و با نیکوترین شیوه با آنان مجادله کن...»

۴- بینش تبلیغی

«قل هذه سبیلی ادعوا الی الله علی بصیرة انا و من اتبعنی...»^۴

«بگو: این راه من است که من و پیروانم با بینش [کامل] به سوی خدا فرا می‌خوانیم...»

۵- جذابیت مبلغ

«فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظاً غليظ القلب لانفضوا من حولك...»^۵
«پس به [برکت] مهر خدایی با آنان مهربان شدی و اگر تندخو و سخت‌دل بودی، قطعاً از پیرامون تو پراکنده می‌شدند...»

▣ احادیث

۶- تأثیر سخن تا بدین جاست

امام، علی علیه السلام: «رَبِّ كَلَامٍ اَنْفَذَ مِنْ سَهَامٍ»^۶ چه بسا سخنی که تأثیرش از تیرها بران افزون‌تر است.

۷- سخن فتنه برانگیز هرگز!

امام، علی علیه السلام:

تولیدی را با استفاده از انواع و اقسام هنرها و ابتکارها و شیوه‌های بیانی گوناگون در اختیار مشتاقان دین مبین اسلام قرار دهیم»^{۱۶}

۱۷ - به کارگیری ابزارهای هنری «ابزارهای هنری بی‌شک رساترین، بلیغ‌ترین و کاری‌ترین ابزار ابلاغ و تبلیغ پیام است»^{۱۷}

۱۸ - رابطه ادب و هنر با تبلیغ «آن زبانی که می‌تواند پیام انقلاب را به اعماق جوامع برساند، زبان شعر و ادبیات و زبان هنر می‌باشد»^{۱۸}

۱۹ - استفاده از شعر و ادبیات «گاهی یک بیت شعر گویاتر از چند ساعت سخن گفتن یک سخنور تواناست و ارزش شاعری که قصیده او از محتوای خوب، الفاظی زیبا و مضمونی مناسب برخوردار باشد، از یک دانشمند کمتر نیست و لازم است اشعار قوی فارسی که در تفهیم عقاید و اخلاق اسلامی، مسائل سیاسی و یا هر آنچه در ارتباط با نیاز امروز جامعه اسلامی سروده شده را از کتب گوناگون استخراج و به احیای آن اهتمام ورزند»^{۱۹}

۲۰ - تربیت نویسنده «چندین سال است که از پیروزی انقلاب می‌گذرد، ما در این چند سال خوب بود صدها نویسنده اسلامی که مبانی اسلام

تحمّل چه مصائبی آن قیام به آخر رسید، که به آخر نخواهد رسید»^{۱۲}

۱۳ - یادگیری زبان برای تبلیغ «اگر ما همه «زبان»ها را برای تبلیغ اسلام بدانیم، عبادتی بزرگ است»^{۱۳}

۱۴ - صدور انقلاب با تبلیغ «ما که می‌گوییم می‌خواهیم انقلابمان را صادر کنیم، نمی‌خواهیم با شمشیر باشد، بلکه می‌خواهیم با «تبلیغ» باشد»^{۱۴}

۱۵ - انتشار کتاب پس از مطالعه و بررسی

«کتاب‌هایی را که می‌خواهید منتشر کنید، حتماً بدهید عده‌ای از فضلا بخوانند و نظر دهند و خودتان دقیقاً بررسی کنید»^{۱۵}

📖 رهنمودهای مقام

معظم رهبری - مد ظله العالی -

۱۶ - استفاده از شیوه‌های

گوناگون

«در کنار سازماندهی تبلیغی، به کار گرفتن تمامی توان انسانی و فکری برای ارایه سخن حق با استفاده از شیوه‌ها، زبان‌های جدید و استدلال‌های سنجیده ضروری است. ما باید معارف، اصول عقاید، اخلاق، آداب زندگی، سیاست و حکمت عملی را از مفاهیم قرآنی و احادیث استخراج کنیم و مطالب خلق شده و

«چیزی که قابل توجه و موجب خوشوقتی است، این است که مردم ما به کُتب دینی خود علاقه نشان می‌دهند. کتاب دینی اگر خوب و مفید نگارش یافته باشد، بیش از هر نوع کتاب دیگر خریدار دارد و این خود وظیفه رهبران و نویسندگان دینی را مشکل‌تر می‌کند. معلوم می‌شود مردم آماده شنیدن و خواندن مطلب خوب دینی هستند. پس بر فضلا و نویسندگان دینی است که به خود زحمت بدهند و آثاری سودمند به جامعه عرضه بدارند.»^{۲۲}

۲۳ - خطیب نامور، مرحوم محمدتقی فلسفی رحمته الله علیه:

«افزون بر آن که سخن‌گوینده باید منشأ علمی داشته باشد و آن را از روی بصیرت و آگاهی القا نماید، لازم است این نکته را نیز مورد کمال توجه قرار دهد که سخنران باید در گفته‌های خود، مقدار درک شنوندگان را رعایت کند و در خور فهم آنان سخن بگوید و برای نیل به این هدف دو نکته باید همواره مورد توجه خطیب باشد: اول: ماده‌ای را که برای بحث انتخاب می‌نماید شایسته مجلس و متناسب با فهم حضار باشد.

دوم: نباید در هر مجلسی و برای هر شنونده‌ای آنچه را که در آن موضوع فرا گرفته و آگاهی یافته، بگوید و تمام معلومات

را بنویسند - چون انقلاب، اسلامی است - و منتشر بکنند باید تربیت می‌کردیم که نکردیم ...»^{۲۰}

۵ رهنمودهای بزرگان

۲۱ - حاج شیخ عباس قمی رحمته الله علیه:

«بر اهل منبر و روضه خوان‌هاست که در کار خویش اموری را پاس دارند تا در زمره بزرگ شماران شاعران الهی قرار بگیرند و بر ارشاد و هدایت بندگان خدا توفیق یابند؛ از جمله:

یک. آنچه را می‌گویند، خود به کار بندند تا چونان چراغی نباشند که خود را تباہ سازند و بسوزند و دیگران را نور و فروغ بخشند.

دو. به هنگام بیان فضائل و مقامات پیامبران و امامان معصوم علیهم‌السلام مطلبی را نگویند که (نزد خردمندان) مایه نقص آنان گردد.

سه. سخن را برای هدف‌های باطل دراز نکنند و در وعظ خویش، منظور شخصی نداشته باشند.

چهار. مطلبی را که ذلت امام حسین علیه‌السلام و اهل بیت گران مقامش را برساند، نگویند؛ زیرا آن جناب، آقا و بزرگ سرفرازان و غیرتمندان بود و جان دادن زیر شمشیر را بر خواری و ذلت برگزید.»^{۲۱}

۲۲ - شهید مرتضی مطهری رحمته الله علیه:

۲۹- جمع‌بندی سخنان و**نتیجه‌گیری از آن‌ها**

شایسته است که سخنران در پایان سخنرانی خود، مطالب گفته شده را جمع‌بندی کند و پیام و یا پیام‌های آن را به صورت خلاصه شده، به مخاطبان خویش، عرضه نماید تا نتیجه‌گیری آن سخنان در ذهنشان کاملاً باقی بماند.

۳۰- هماهنگی حرکات و حالات با**موضوع و محتوا**

مبلغ از نظر حرکات سر و دست و بدن و حالت چهره و کیفیت صدا باید به گونه‌ای عمل کند که با موضوع و محتوای سخنانش کاملاً هماهنگ باشد؛ مثلاً اگر لطفه‌ای می‌گوید، تبسمی بر لب داشته باشد و اگر مرثیه می‌خواند، حالت حزن و اندوه به خود بگیرد.

۳۱- اشعار

۳۱- سعدی:

بسبب سخن گفتن آن گاه گن

که دانی که در کار گیرد سخن

۳۲- حافظ:

سخن به نزد سخندان ادا مکن حافظ

که تحفه، کس دُر و گوهر به بحر و کان نبرد

۳۳- سنایی:

گنگ اندر حدیث کم آواز

به که بسیار گوی بیّه‌ده تاز

۳۴- صائب تبریزی:

یک عمر می توان سخن از زلف یار گفت

در بند آن مباش که مضمون نمانده است

خود را بی‌کم و کاست با مستمعین در میان بگذارد؛ چه این کار از طرفی خلاف بلاغت و موقع‌شناسی است، و از طرف دیگر ممکن است در مواردی مُضَرّ و زیانبار باشد.^{۲۳}

۲۴- آندره ژید:

«آنچه را بنویس که دیگری نمی‌تواند

به خوبی تو بنویسد.»^{۲۴}

۲۵- شارل بولر:

«ارزش یک کتاب به این است که کس

دیگری، غیر از نویسنده‌اش، نتوانسته باشد

آن را بنویسد.»^{۲۵}

نکته‌ها**۲۶- پرهیز از طرح شبهات**

مبلغ باید از طرح شبهات پرهیز کند، مگر آن که پاسخ آن‌ها را در همان جلسه بدهد و جای هیچ‌گونه شبهه‌ای را در ذهن مخاطبان خود نگذارد.

۲۷- استفاده از روش مقایسه

برای تفهیم مطالب به شنوندگان و مخاطبان خود می‌توان از روش مقایسه و سنجش مطالب با یکدیگر استفاده کرد، مانند مقایسهٔ آمار و ارقام هر سال نسبت به سال گذشته در موضوع مورد نظر.

۲۸- شرکت در مجالس سخنوران**نامی**

اگر مبلغی بخواهد در فن سخنوری رشد و ارتقا یابد، باید در مجالس سخنوران نامور شرکت کند و از کیفیت ارائهٔ مطالب و جگونگی ورود و خروج آنان در مسائل مختلف آگاهی پیدا کند.

- ۴- یوسف / ۱۰۸.
- ۵- آل عمران / ۱۵۹.
- ۶- معجم الفاظ غرر الحکم و درر الکم، مصطفی درایتی، چاپ اول، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۴۱۳، ص ۹۹۵.
- ۷- همان، ص ۹۴۶.
- ۸- همان، ص ۱۰۳۰.
- ۹- همان، ص ۹۹۴.
- ۱۰- همان، ص ۱۰۳۰.
- ۱۱- صحیفه نور، امام روح الله موسوی خمینی، تهیه و جمع آوری مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۲۲ جلد، چاپ اول، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۴، ج ۱۷، ص ۱۳۶۱/۷/۲۵، ۶۲.
- ۱۲- همان، ص ۱۳۶۱/۷/۲۵، ۶۰.
- ۱۳- همان، ج ۱۸، ص ۱۳۶۲/۶/۲، ۸۰.
- ۱۴- همان.
- ۱۵- همان.
- ۱۶- ۱۳۷۲/۲/۶.
- ۱۷- ۱۳۶۶/۴/۱.
- ۱۸- ۱۳۶۵/۱۱/۱۵.
- ۱۹- ۱۳۶۸/۱۰/۳۰.
- ۲۰- ۱۳۶۸/۱۱/۱۶.
- ۲۱- با اقتباس از: راه و رسم تبلیغ، تهیه و تنظیم: کانون نویسندگان فضلالی قمی حوزه علمیه قم، چاپ اول، قم، دفتر نشر برگزیده، ۱۳۷۸، صص ۶۹-۸۶.
- ۲۲- تبلیغ و مبلغ در آثار شهید مطهری، به کوشش عبدالرحیم موگهی، چاپ اول، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۷، صص ۲۹۹ و ۳۰۰.
- ۲۳- با اقتباس از: راه و رسم تبلیغ، همو، صص ۳۶ و ۳۷.
- ۲۴- کتاب‌شناسی توصیفی دکتر علی شریعتی، محمد اسفندیاری، چاپ نخست، قم، نشر خرم، ۱۳۷۷، ص ۱۸.
- ۲۵- همان، ص ۱۸.
- *- راه و روش و طرز کار.

۳۵- کلیم کاشانی:

گر متاع سخن امروز کساد است «کلیم» تازه کن طرز* که در چشم خریدار آید

□ کتاب‌ها

۳۶- تجارب مبلغان هنرمند

مهدی چراغی، چاپ اول، قم، انتشارات قدس، ۱۳۷۴.

۳۷- حماسه معلمی

طیبه زندی پور و بانو دخت نجفیان پور، چاپ دوم، تهران، دانشگاه الزهراء ع، ۱۳۷۴.

۳۸- سخنوری و فن بیان

مراکز تربیت معلم (سال اول رشته ادبیات فارسی و امور پرورشی، [بی جا]، تهران، وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۶۶.

۳۹- کلیات روش‌ها و فنون

تدریس

امان الله صفوی، [بی جا]، تهران، وزارت آموزش و پرورش (مراکز تربیت معلم)، ۱۳۶۴.

۴۰- مدیریت شیوه‌های نو در

آموزش

حسام الدین بیان و محمد شکیبا مقدم، چاپ اول، مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۷۲.

پی‌نوشت‌ها:

۱- احزاب / ۴۵ و ۴۶.

۲- نور / ۵۴.

۳- نحل / ۱۲۵.